

УДК 159.9:374

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2022-2-5>

Савко Надія Миколаївна,
магістр освітніх, педагогічних наук,
в.о. директора,
Центр творчості дітей та юнацтва Галичини,
вулиця А. Вахнянина, 29, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5191-0326>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена актуальному питанню дослідження психолого-педагогічних умов розвитку та збереження системи позашкільної освіти у сьогочасних умовах військового стану в Україні. Досліджено особливості організації дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти, розроблено модель та методiku впровадження її на прикладі діяльності Центру творчості дітей та юнацтва Галичини (м. Львів). Актуальність дослідження обґрунтовується реаліями сьогодення, що виникли під час пандемії в світі, та початком війни з росією в Україні. Тут як ніколи стає животрепетним прийняття правильних і продуктивних менеджерських рішень у вирішенні складної ситуації організації дистанційного навчання у сфері позашкільля, де раніше навіть не вважали за можливим впроваджувати дистанційну форму навчання. Визначним є неперервність освітнього процесу дітей та молоді у розширенні й заглибленні їхніх знань, розвитку творчих, науково-технічних, спортивних здібностей, незважаючи на всі складності життєвої ситуації, що виникли в Україні у 2019–2023 роках.

Ефективність організації умов впровадження дистанційного навчання позашкільної освіти як невід'ємного і важливого складника системи освіти України досліджено експериментально за визначеними критеріями, показниками та засобами.

Ключові слова: вихованець, позашкільна освіта, Центр творчості дітей та юнацтва Галичини (м. Львів), освітня програма, дистанційне навчання, особистість керівника гуртка позашкільної освіти, модель та методика впровадження дистанційної форми навчання.

Savko Nadiia. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE ORGANIZATION OF DISTANCE EDUCATION IN OUT-OF-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article is devoted to a topical issue of researching the pedagogical conditions for the development and preservation of the system of extracurricular education in the current conditions of military rule in Ukraine. The peculiarities of the organization of distance learning in an out-of-school education institution were studied, a model and method of its implementation was developed on the example of the activity of the Children's and Youth Creativity Center of Halychyna (Lviv). The relevance of the study is justified by the realities of today, which arose during the pandemic in the world and the beginning of the war with Russia in Ukraine. Here, more than ever, it is becoming more and more exciting to make the right and productive managerial decisions in solving the difficult situation of distance learning organization in the field of extracurricular activities, where previously it was not even considered possible to implement distance learning. The continuity of the educational process of children and youth in the expansion and deepening of their knowledge, development of creative, scientific and technical, sports abilities, regardless of all the complexities of the life situation that arose in Ukraine in 2019–2023, is significant.

The effectiveness of the organization of the conditions for the implementation of distance learning of extracurricular education as an integral and important component of the education system of Ukraine was investigated experimentally according to the defined criteria, indicators and means.

Key words: fosterling, extracurricular education, Children's and Youth Creativity Center of Halychyna (Lviv), educational program, structure and organization of an after-school institution, teaching, the head of the extracurricular education group, model and method of distance education implementation.

Вступ. Система закладів позашкільної освіти в Україні організована та сформована відповідно до чинного законодавства. Позашкільна освіта (далі – ПШО) є невід’ємним рівноправним об’єктом системи освіти, що визначені нормативними та законодавчими документами, а саме: Конституцією України (1996 р.), законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2022 р.), Постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 р. № 433 «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» та ін.

Її діяльність сфокусована на потреби учнів та слухачів, на розвиток здібностей дітей у сфері освіти і науки, культури і мистецтва, спорту і фізичної культури, технічної і інтелектуальною діяльності та інших творчих скерувань, задоволенні потреб молоді в розвитку професійних знань, вмінь і навичок, набуття компетентностей, необхідних для їх соціалізації та подальшої самореалізації. Досить часто саме в закладах позашкільної освіти (далі – ЗПШО) учні визначаються щодо майбутньої професійної діяльності після завершення навчання в школі. Потрібно зазначити, що діти та молодь відвідують ЗПШО у вільний від навчання в загальноосвітніх та інших закладах освіти (далі – ЗО). Навчання в них, на відміну від середньої школи, не є обов’язковим. Тому отримані знання, уміння та навички набувають ще більшого значення. Учні, потрапляючи в середовище однодумців, вже є вмотивовані до отримання нових знань. Цей факт ще більше підсилює формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості.

Актуальність даного дослідження обґрунтовується реаліями сьогодення, що виникли під час пандемії в світі та з початком війни з росією в Україні. Тут як ніколи стає животрепетним прийняття правильних і продуктивних менеджерських вирішень у вирішенні складної ситуації організації дистанційного навчання (далі – ДН) у сфері ПШО, де раніше навіть не вважали за можливим впроваджувати дистанційну форму навчання. Визначним

є непереривність освітнього процесу дітей та молоді, розширенні й заглибленні їхніх знань, розвитку творчих, науково-технічних, спортивних здібностей, не зважаючи на всі складності життєвої ситуації, що виникли в Україні у 2019–2022 роках.

Матеріали та метод. Особливості організації ДН в ЗПШО досліджували вітчизняні вчені В. Кухаренко, Ч. Дзюбан, О. Кривоніс, К. Лісецький, О. Безверха, Н. Рашевська, В. Фандей, Т. Шроль та зарубіжні науковці: К. Бонк, Ч. Грехем, Бр. Томлінсон, Кл. Віттейкер, К. Такер, Т. Вілков, Дж. Грін, К. Максвел, М. Горн та ін. Ю. Завалевський, О. Флярковська, Т. Лященко, В. Мельничук, О. Чуприна, Н. Кауліна. Нормативно-правову основу організації ЗПШО досліджували О. Низковська, О. Чуприна, О. Килівник. Педагогічні закономірності діяльності в системі освіти України І. Колодій, П. Сікорський, О. Мартиненко, О. Плахотнюк. Використання новітніх технологій у ДН в ЗПШО характеризують Н. Воляник, М. Кадемія, С. Кізім, С. Пітко та ін. Питання психологічних особливостей організації освітнього процесу в педагогічних закладах та взаємодії її учасників займалися З. Ковальчук, М. Савчин, Ю. Швалб, Т. Щербан. Проте питання психологічними аспектами організації навчання позашкільля залишається все ще маловивченим та потребує розробки.

При аналізі психологічних особливостей організації дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти потрібно враховувати інформацію щодо функціонування як окремих компонентів та напрямів діяльності, так і освітньої системи загалом, а саме: бібліотечно-бібліографічний напрям; військово-патріотичний напрям; гуманітарний напрям; дослідницько-експериментальний напрям; еколого-натуралістичний напрям; мистецький напрям; науково-технічний напрям; оздоровчий напрям; пластовий, скаутський напрям; соціально-реабілітаційний напрям; туристсько-краєзнавчий напрям; фізкультурно-спортивний напрям; художньо-естетичний напрям та ін.

Метою дослідження є вивчення ефективності організації дистанційного навчання в

закладі позашкільної освіти як важливого елемента системи позашкільної освіти України.

Результати. Позашкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти, її підсистемою, що закріплено у правовому статусі. Як підсистема освіти позашкільна освіта разом з іншими складовими освіти: дошкільною, повною загальною середньою, професійною (професійно-технічною) тощо, створює єдиний освітній простір [1, с. 51].

Розвиток та збереження системи ПШО в умовах сьогодення передбачає новий підхід до системи організації освітнього процесу та запровадження інноваційних технологій в педагогічній діяльності для забезпечення якісного освітнього процесу і змістовного дозвілля дітей в часі глобальних перебудов. Як зазначається в методичному посібнику «Інноваційні технології навчання в практиці сучасної школи та позашкільля» [1, с. 3], оволодіння інноваційними технологіями, їх інструментарієм – важливий чинник підвищення рівня професійної компетентності сучасного педагога.

Питання організації освітнього процесу в ЗПШО щороку визначаються відповідним листом МОН України, в якому зазначаються форми організації освітнього процесу на визначений навчальний рік. Відповідно до цього листа заклад освіти обирає форму, за якою буде здійснюватися навчання протягом року, та відповідним наказом вводить її в дію.

Для того, щоб ґрунтовно розкрити особливості організації ДН в ЗПШО, варто розібратись за якими формами може здійснюватися освітній процес в закладі позашкільної освіти, з чого складається система організації навчання, особливості інформаційного забезпечення та ефективність організації освітнього процесу з використанням платформ дистанційного навчання.

З початком пандемії у 2020 році усі заклади освіти, в тому числі і позашкільля, перейшли на дистанційну форму навчання, організація якої на той час була незрозуміла та викликала багато труднощів та поразок. Однак з часом відпрацювався сталий алгоритм роботи в закладах позашкільної освіти. МОН Укра-

їни було розроблено Організаційно-методичні рекомендації щодо навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті (лист МОН від 19.05.2020 року, № 6/643-2020), в яких описані загальні принципи організації дистанційного навчання в закладах позашкільної освіти, розміщено довідкову інформацію про інструменти та платформи, на яких можна навчати дистанційно [27], що дало можливість ЗПШО розширити межі функціонування форми дистанційного навчання та сформуватись в цілісну систему, яка дозволить провести дослідницько-експериментальний аналіз ефективності організації дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти, та визначити терміни та поняття, які використовуються в основній роботі закладу, завдяки яким забезпечується освітній процес та досягаються результати навчання.

ЗПШО, незважаючи на усі виклики часу, продовжують забезпечувати освітній процес, змінюючи підходи та модернізуючи систему організації освітнього процесу в напрямку забезпечення його якості та підвищенню рівню професійної компетентності педагогів.

У статті Н. Воляник «Платформи та сервіси дистанційного навчання при викладанні хореографічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» проаналізовані інтернет-платформи організації дистанційної освіти. Автор визначає, що дистанційна форма навчання є найбільш гнучкою та доступною для багатьох бажаючих отримати знання [2].

Однією із важливих компетентностей при проведенні ДН є володіння інформаційними навичками подачі матеріалу, вміння здійснювати публічні виступи. Потрібно володіти ситуацією виступу, можливого застосування імпровізації, акторськими здібностями, культурою мови. Треба знати, як будувати структуру виступу та які прийоми допоможуть візуалізувати інформацію, щоб краще донести її до аудиторії, як вести діалог та дискусію з аудиторією.

Організація дистанційного навчання в закладі позашкільної освіти вимагає від керівників гуртків розвитку інформаційної компетентностей, яка складається з вміння здійсню-

вати публічні виступи. Крім того, важливими є розвиток таких компетентностей, як: визначення цілеспрямованості, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки; комунікативна; саморозвитку й самоосвіти; критичне мислення; співробітництво; толерантність і виваженість розв'язання проблем, конфліктних ситуацій; чітке висловлювання своїх думок та вибудовування їх у правильній послідовності; вміння довго і безперервно говорити на будь-яку тему; упевнено почуватися при будь-якому спілкуванні. Усі вони розвиваються з досвідом публічних виступів, які необхідно практикувати у різних ситуаціях та формах.

Також ці компетентності дозволять легко користуватись платформами для онлайн-навчання, до яких входить:

– навчальні платформи: Moodle; Google Classroom;

– додатки для відеоконференції: Zoom; Skype; Google Meet;

– візуальні онлайн-сервіси: Genially; Calameo

– відеохостинг YouTube

– інтерактивні сервіси: «Kahoot!»; LearningApps.org.

Перелічені платформи мають свої операційні переваги та недоліки, однак якщо брати в загальному співвідношенні у системі освіти, то із суттєвих переваг можна виокремити можливість навчатися у будь-який час, а з недоліків – весь навчальний матеріал здобувач освіти засвоює самостійно.

Використання новітніх інтернет-технологій та платформ дозволяє провести заняття гуртків позашкільля на високому рівні дистанційного навчання забезпечуючи якість освітнього процесу. В свою чергу, підвищується рівень педагога, використовуються різні форми проведення гурткової роботи враховуючи направлення та його специфіку.

Отож використання інформаційно-комунікаційних технологій вимагають від педагога постійного вдосконалення, не зупинятись на досягнутому і вивчення нових можливостей інноваційні технології поряд з традиційними, що дозволяє урізноманітнити діяльність надання освітніх послуг.

Аналіз впровадження дистанційної форми навчання в діяльності гуртків Центру творчості дітей та юнацтва Галичини «Погулянка». У період вересень – жовтень 2022 року ЦТДЮГ проведено аналіз впровадження дистанційної форми навчання в організацію освітнього процесу гуртків та секцій. Потрібно зазначити, що в умовах воєнного стану робота ЦТДЮГ переведена у формат роботи на філіалах, які розміщені в освітніх закладах м. Львова та області.

Проведено опитування учнів, батьків та керівників гуртків про теперішній стан, планування діяльності в поточному навчальному році (2022–2023), забезпечення керівників гурткової роботи програмно-методичними рекомендаціями, залучення до проведення очних або дистанційних масових заходів, створення груп для спілкування дітей у месенджерах та на онлайн-платформах.

Як зазначив міністр освіти і науки України С. Шкарлет в День працівників позашкільної освіти 25 вересня 2022 року: «Нині майже мільйон дітей відвідує заклади позашкільної освіти очно, дистанційно або у змішаному форматі» [3]. Також він акцентував увагу: «Попри воєнний стан, освітянський фронт позашкільля продовжує працювати, забезпечує потреби дітей до пізнання і творчості, виховує національно-патріотичну молодь, підтримує та допомагає розвивати здібності обдарованим і талановитим учням» [4]. Саме відданість дітям, учням, освітянській справі не дозволили впасти системі позашкільля в реаліях сьогодення (пандемії, а згодом і військового стану). Саме тому ми вирішили експериментально представити стан справ на сьогодні в одному з закладів позашкільної освіти м. Львова.

В опитуванні щодо організації дистанційного навчання ЦТДЮГ задіяні понад 500 осіб, з них: 65% – дорослих (батьків, опікунів учнів гуртків та секцій Центру творчості); 22,9% – представників педагогічного складу (керівників гуртків, викладачів, тренерів); 15,1% – вихованців, дітей, учнів (див. рис. 1).

Серед опитуваних осіб були представлені всі напрямки діяльності Центру творчості, а саме відділи: образотворчого та ужиткового мистецтва; театрального та народного мистецтва; технічної творчості; естрадного та класичного мистецтва; спортивно-туристичної та фізкультурно оздоровчої роботи; студія естетичного виховання «Равлик»; школа кобзарського мистецтва; мультиспортивного залу «Манівці»; відділу народної хореографії: ансамблі «Серпанок», Галичина», «Викрута-сики», та хореографічні колективи сучасного танцю «Діа денс», «Тайм аут», «Відлуння» ті ніші мистецько-творчі та освітянські осередки Центру.

Можемо констатувати у процентному відношенні аналіз респондентів відповідно до діяльності гуртка/секції/колективу: 24,7% – хореографія; 19,7% – технічний

напрямок; 19,1% – образотворче мистецтво; 9,6% – вокал; 3,9% – загальний розвиток дитини; 2,2% – спортивний напрямок діяльності (низький процент аудиторії, що пройшла опитування зумовлений періодом активної участі спортивних секцій в період вересень – жовтень 2022 року і спортивних таборів і виїзних змаганнях, організації спортивних таборів на виїзді); 1,7% – журналістика; 6,2% – музика; відповідно до зацікавленості учнів цілий ряд з них мають можливість відвідувати відразу декілька напрямків, а це 5,6% – від загальної кількості респондентів; 1,3% – адміністрація; 6% – інші види діяльності (див. рис. 2).

На питання важливості впровадження дистанційного навчання в часі пандемії та під час військового стану отримані наступні результати:

– 63,1% – потрібно поєднувати із традиційним;

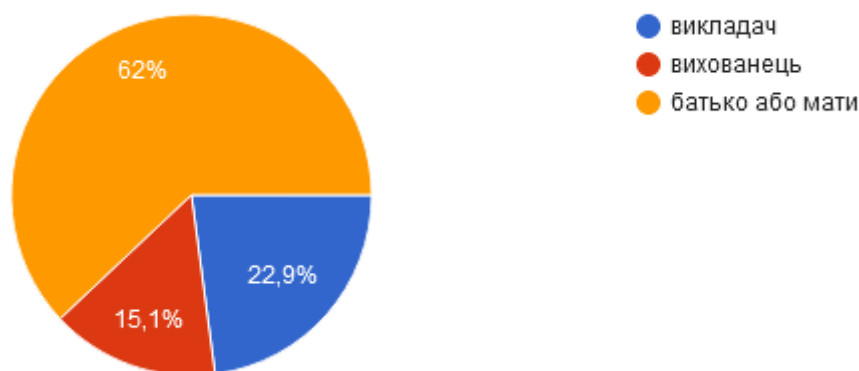

Рис. 1. Діаграма аудиторії, що пройшла опитування

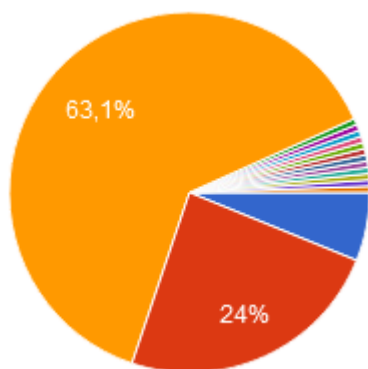
Рис. 2. Діаграма аналізу респондентів відповідно до діяльності гуртка/секції/колективу

- 24% – не потрібно;
- 6,1% – дуже потрібно;
- 2,1% – потрібне очне навчання, оскільки домашні умови не надають спеціально облаштованих приміщень для занять;
- 1,2% – потрібне традиційне навчання як більш продуктивне;
- 1,2% – свідомі того, що ситуація в Україні вимагає дистанційного навчання;
- 0,6% – потрібне при несприятливий умовах;
- 0,6% – проти дистанційного навчання;
- 0,6% – хореографічне навчання дуже складно вкласти в формат дистанційного навчання;
- 0,6% – поки є можливість використовувати традиційне навчання;
- 0,5% – немає відповіді (див. рис. 3).

Дані результати відображають реальну картину щодо зацікавленості учнів та батьків у розвитку особистості, та, на жаль, дистанційне навчання на думку більшості респондентів не можуть якісно забезпечити роботу закладу освіти, важливо поєднувати дистанційні форми організації роботи з очним навчанням. Відповідно, адміністрація і педагогічний склад ЦТДЮГ максимально вирішує питання щодо впровадження безпечного очного навчання для своїх вихованців.

Важливим було дізнатись думку респондентів щодо задіяних заходів провадження дистанційного навчання у ЦТДЮГ та факторів, що впливають на його ефективність (див. рис. 3.4). Відповідно, отримані

наступні результати: 23,6% – зазначили, що велике значення має майстерності педагогів, що залучені до освітнього процесу; 20,2% – вбачають наявність технічного забезпечення у педагога як одного з ключових елементів якісного дистанційного навчання; 16,3% – не менш важливим елементам є мотивація самих учнів; 14,6% – визначили факт, що наявність технічного забезпечення вдома або його мала кількість може вплинути на доступ до дистанційного навчання; 9% – використання ефективної комунікації між педагогом – учнем; 6,2% – іноді і сама мотивація вчителя-педагога стає важливою. Потрібно враховувати і емоційно-психологічний стан самого вчителя; 1,2% – всі вище перераховані фактори. Цілий ряд респондентів зазначили, що дистанційно можна навчатись при попередній підготовленості учнів, володінні ними базовими елементами, а саме: 0,6% – зазначили, що дистанційно можна навчатись при попередній підготовленості учнів, а саме дистанційне навчання має спрямування на удосконалення цих навиків; 2,6% – не можна навчити дистанційно якщо немає базової підготовки; 2,5% – визначають, що початківці не можуть освоїти мистецькі навички виконавської майстерності без живої участі педагога. Потрібно не забувати, що учні паралельно здобувають знання за програмою середньої школи, що теж займає час: 2,1% – шкільна програма займає багато часу; 1,1% – немає відповіді, або важко відповісти.

- 63,1% – потрібно поєднувати із традиційним;
- 24% – не потрібно;
- 6,1% – дуже потрібно;
- 2,1% – потрібне очне навчання оскільки домашні умови не надають спеціально облаштованих приміщень для занять;
- 1,2% – потрібне традиційне навчання як більш продуктивне;
- 1,2% – свідомі того що ситуація в Україні вимагає дистанційного навчання;
- 0,6% – потрібне при несприятливий умовах;
- 0,6% – проти дистанційного навчання;
- 0,6% – хореографічне навчання дуже складно вкласти в формат дистанційного навчання;
- 0,6% – поки є можливість використовувати традиційне навчання;
- 0,5% – немає відповіді.

Рис. 3. Діаграма аналізу відповідей респондентів щодо важливості дистанційного навчання

Отож, з одного боку, навчання на відстані у дистанційному форматі встановлює багато нових можливостей, креативних методів навчання, але з іншого боку – спілкування вихованців позашкільця та педагогів під час занять в режимі off-line є набагато кориснішим та продуктивнішим.

Важливість розуміння, яким засобом комунікації більше надають увагу задіяні в освітньому процесі учні і педагоги, використання різноманітних сервісів та платформ під час дистанційного навчання (див. рис. 5). Тут велику роль зіграв досвід отриманий в період пандемії і освоєння різноманітних платформ. Пандемія внесла корективи у роботу всіх навчальних закладів світу та призупинила можливість отримати знання очно, якісно та традиційно в аудиторії, в балетному залі, майстерні тощо. Більшість дітей – вихованців ЦТДЮГ не є прихильниками дистанційного навчання. Це видно з попередніх результатів опитування. Але в умовах, які нам диктувала пандемія, в освітян не було іншої альтернативи, окрім дистанційного, а іноді змішаного навчання з використанням різноманітних сервісів та платформ. На запитання «Яким видом комунікації Ви користувались під час дистанційного навчання?» отримані наступні результати: 57,7% – zoom; 34,9% – viber;

2,9% – messenger; 4,5% – інші засоби комунікації (skype, google-диск, Google Meet).

При дистанційному навчанні особистий контакт вихованців ЦТДЮГ один з одним і з педагогами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не сприяє розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді (див. рис. 6). Тут важливо зрозуміти, яка з форм комунікації, на думку респондентів, є найефективнішою: 64,2% – zoom; 23,1% – viber; 3,1% – zoom, messenger та viber у поєднанні; 3% – живе спілкування, навчання офлайн; 1,7% – messenger. Проте все ж велика кількість опитуваних осіб звертає увагу на те, що дистанційне навчання не може замінити живого спілкування: 1,2% – жодна із систем не є ефективна на сто відсотків; 1,2% – все залежить від віку учнів; 0,6% – не важливо яка з систем, головне, щоб вона була двостороння; 1,9% – інші.

Фокус групі було надано можливість здійснити цілий відповідей на ряд оціночних питань.

Питання «Оцініть якість навчання в часі карантину із порівнянням із очним навчанням від 1 до 10» (див. рис. 3). З аналізу відповідей бачимо, що більшість респондентів оцінюють якість забезпечення освіти в дистанційному режимі вище середнього показника, на 4–8 балів оцінили 67,5%; максимальний

Рис. 4. Діаграма аналізу відповідей респондентів ефективності дистанційного навчання і факторів що впливають на нього

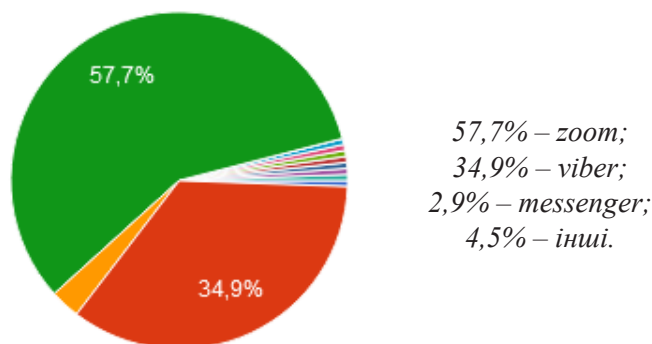

Рис. 5. Діаграма аналізу відповідей респондентів, який вид комунікації є найбільш зручним

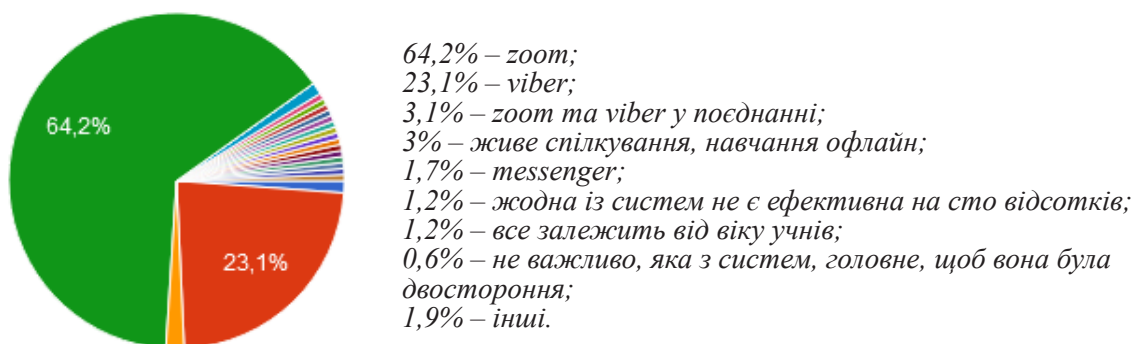

Рис. 6. Діаграма аналізу відповідей респондентів, який із засобів є найефективнішим

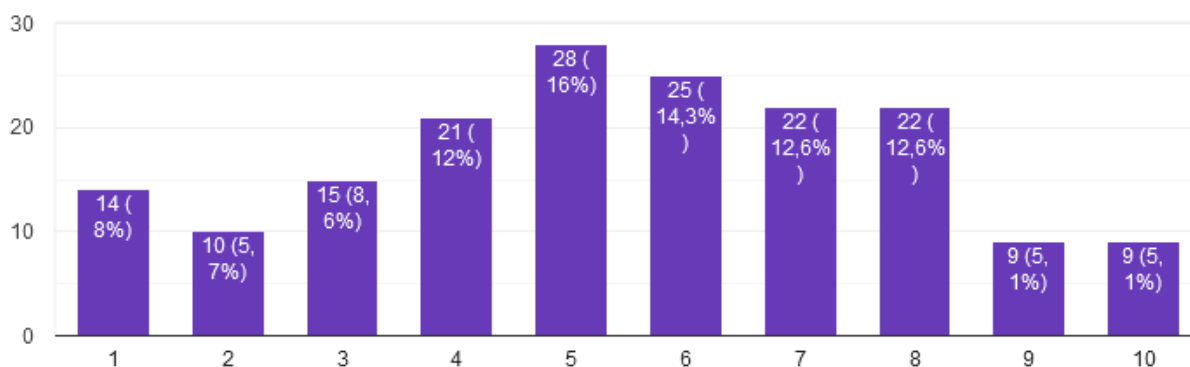

Рис. 7. Діаграма оцінки якості навчання в часі карантину

показник на 9–10 балів визначили 10,2%; мінімальний показник 1–3 бали визначили 22,3%. Відповідно, це засвідчує, що більшість респондентів вбачають важливість продовження навчання в дистанційному форматі, але його ефективність оцінюють на середньому рівні у порівнянні з очним навчанням. Даний показник

є логічним, бо саме живе спілкування «педагог – учень» є тим джерелом його результативного, якісного навчання, а особливо мистецького, творчого, технічного, спортивного, художньо-естетичного розвитку дитини.

Проте коли поставили питання чи варто продовжувати навчання дистанційно, чи

припинити роботу позашкільних закладів, аналіз відповідей фіксує однозначну необхідність впровадження дистанційного навчання в закладах позашкільної освіти: 86,3% визначили за десятибальною системою важливість навчання в часі пандемії і впровадження карантину та оцінили дистанційне навчання від 7 до 10 балів (див. рис. 8).

З 24 лютого 2022 року в Україні розпочато війну з російським агресором. В умовах збройної агресії росії проти України заклади позашкільної освіти продовжують активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку [3]. Відповідно, перед системою позашкільної освіти, в тому числі і ЦТДЮГ, постають нові виклики. Знову ж таки є важливим розуміння, наскільки потрібна діяльність закладу в часі військового стану. Вражають позитивністю відповіді на питання цього блоку.

Так, на питання «Оцініть якість навчання в часі військового стану із порівнянням із очним навчанням від 1 до 10» (див. рис. 9), більшість 81,5% визначили впровадження дистанційного навчання як один із якісних показників діяльності позашкільної освіти.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України: «Залежно від безпекової ситуації у 2022–2023 навчальному році освітній/навчально-тренувальний процес у закладах позашкільної освіти буде здійснюватися за дистанційною та змішаною формами навчання. У зв'язку з цим у закладах освіти удосконалення потребують формування безпечного освітнього середовища, зміст освіти, форми і методи роботи з дітьми та молоддю, які мають бути спрямовані на адаптацію до нових умов» [3]. Розуміючи той факт, що кожен регіон місто чи населений пункт України має свої особливості, потрібно розуміти, яка ситуація саме в середовищі вихованців

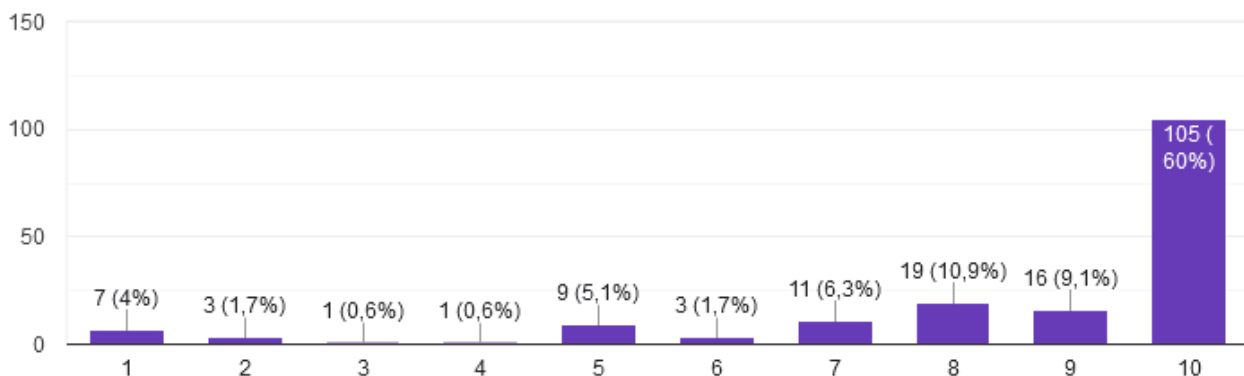

Рис. 8. Діаграма оцінки важливості навчання в часі карантину

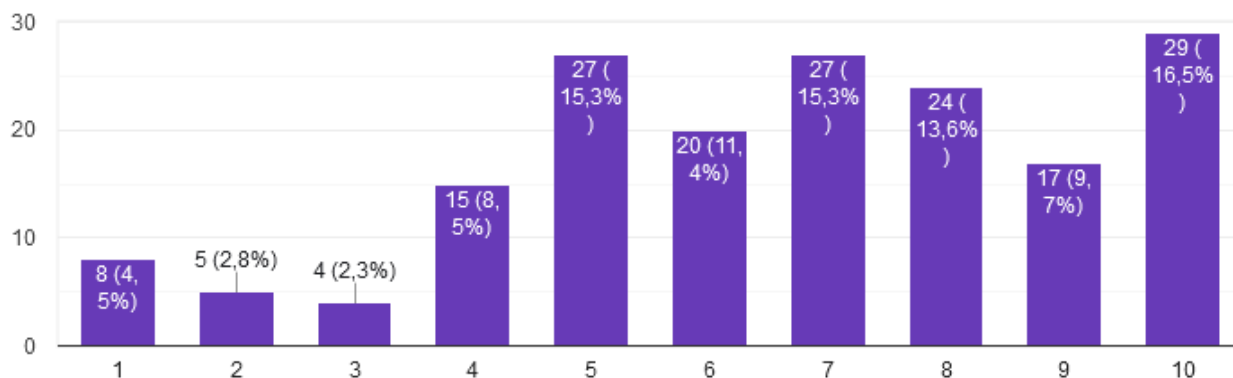

Рис. 9. Діаграма оцінки якості навчання в часі військового стану

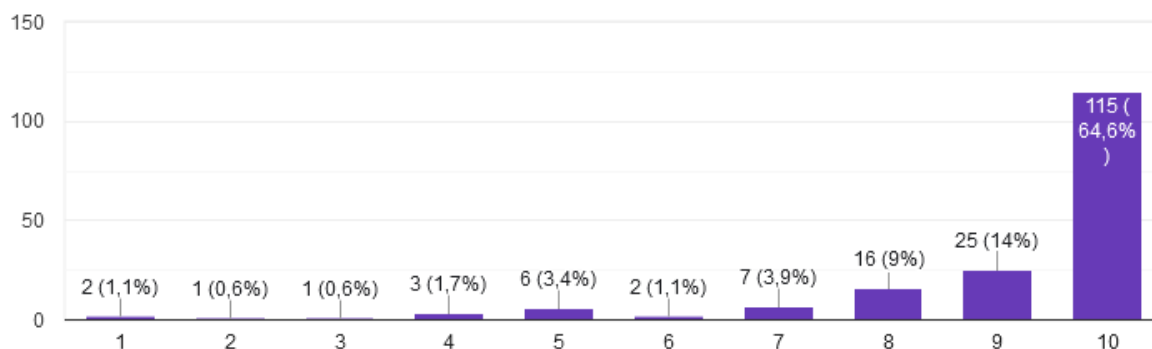

Рис. 10. Діаграма оцінки важливості навчання в часі військового стану в Україні

та педагогів ЦТДЮГ щодо питання організації навчально-освітнього процесу в стані військово часу. Так, на питання «Оцініть важливість навчання в часі військового стану від 1 до 10» (див. рис. 10), більшість 82,14% визначили важливим впровадження дистанційного навчання, незважаючи на війну в Україні.

Ефективність ДН у військовому стані в Львівській області потребувала усвідомлення ситуації щодо кількості учасників освітнього процесу, що залишились вдома, виїхали за межі України або переїхали в інший населений пункт.

Відповідний сформован перелік питань дозволив виявити реальну картину у процентному відношенні щодо кількості дітей та їх бажання здійснювати ДН.

Так, на запитання «Чи продовжуєте Ви дистанційне навчання» (див. рис. 11). 65,2% – зазначили, що продовжують дистанційне навчання в ЦТДЮГ; 34,8% – припинили своє дистанційне навчання в ЦТДЮГ. Проте аналіз наповнення груп безпосередньо до поданих заяв на зарахування або продовження навчання у 2022–2023 році засвідчує і підтверджує той факт, що більшість дітей проводжують отримати освітні послуги у гуртках/секціях/осередках ЦТДЮГ.

Також цю інформацію підтверджують наступні відповіді респондентів щодо їх перебування в місті Львові, а відповідно, і можливість відвідувати гуртки/секції/осередки ЦТДЮГ. Так, на питання «В часі оголошення військового стану дитина виїхала закордон» (див. рис. 12), тільки 8,5% – дітей перебувають за межами України. 91,5% – перебувають зараз у Львові.

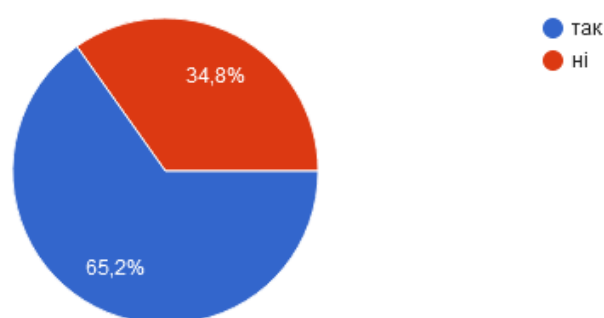

Рис. 11. Діаграма результатів продовження навчання в дистанційному режимі в часі військового стану в Україні

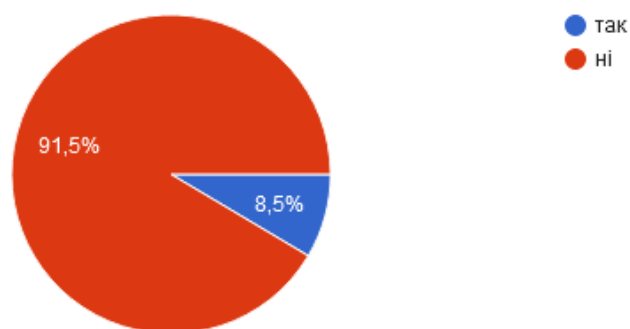

Рис. 12. Діаграма стану учасників, що виїхали закордон

Також низький процент дітей, які змінили місце проживання в межах України (див. рис. 13). Так, на запитання «В часі оголошення військового стану переїхали в інший населений пункт України» лише 12,1% зазначили, що виїхали з м. Львова, а 87,9% – знаходяться вдома, і відповідно, можуть продовжувати навчання в гуртках/секціях/осередках ЦТДЮГ в змішаному форматі: очно-дистанційному.

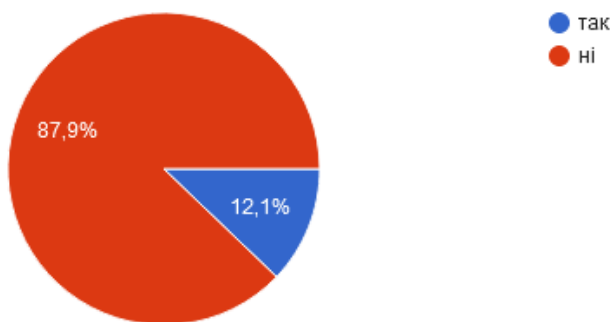

Рис. 13. Діаграма стану учасників освітнього процесу, що змінили місце проживання в Україні

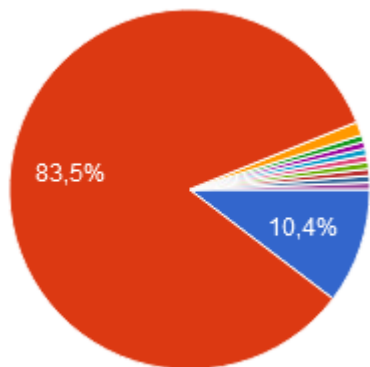
Залежно від безпекової ситуації освітній процес у позашкільних закладах освіти здійснюється за дистанційною, змішаною та очною формами навчання. Тут знову постає важливим усвідомлення проблеми, чому все ж таки є певна кількість дітей, що припинили навчання взагалі або припинила навчання на певний період.

Відповідно, було запропоновано респондентам надати відповіді на запитання з цього блоку. Так, на питання «Дитина припинила заняття через високу небезпеку в часі війни» отримані такі результати: 83,2% – продовжили навчання; 10,4% – припинили навчання; 2,4% – припинили навчання тимчасово; 1,6% – заняття мали перервний характер через відсутність інтернету, зайнятість технічних засобів комунікації іншими членами родини; 1,2% – на початку війни припинили навчання; 0,6% – заняття мали перервний характер

через повітряні тривоги; 0,6% – немає відповіді (див. рис. 14). Як бачимо з відповідей, завдяки дієвим заходам та вмілому реагуванню на ситуацію, що виникла в Україні, вдалось зберегти більшість учасників освітнього процесу.

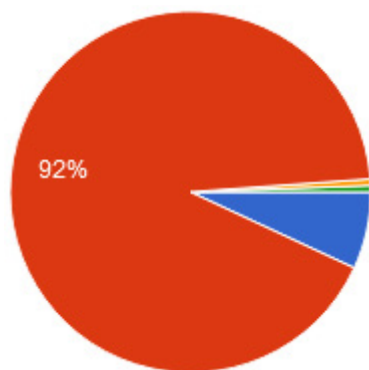
Адміністрація ЦТДЮГ, педагогічний колектив усвідомлює важливість якісного провадження освітнього процесу та індивідуального підходу до кожного вихованця. Тому для вихованців було запропоновано за бажанням змінити або видозмінити напрям своєї діяльності. Цей крок дозволив зберегти 6,9% вихованців завдяки підбору для них оптимального напрямку освітньої діяльності. В той же час 92% дітей продовжили навчання за раніше обраним напрямком. На жаль, мусимо констатувати факт припинення дітьми занять в ЦТДЮГ, так: 0,6% – з початком занять в школі додалось навантаження, що зумовило припинення занять ЦТДЮГ; 0,5% – немає відповіді (див. рис. 15).

Важливим є вивчення питання доступу до технічних засобів зв'язку в сім'ях вихованців ЦТДЮГ. Так, на запитання «Чи є у Вас (за місцем проживання) технічні засоби щодо організації дистанційного навчання учня?» отримані такі відповіді: 85,8% – зазначили так, наявні; 9,7% – ні; 0,6% – засоби є, але не було батьків, щоб налаштувати засоби для комунікації; 0,6% – дитина знаходилась з батьками на роботі і не має можливості дистанційного навчання; 0,6% – доступ до технічних засобів є за умови, що батьки або дорослі є дома для налаштування

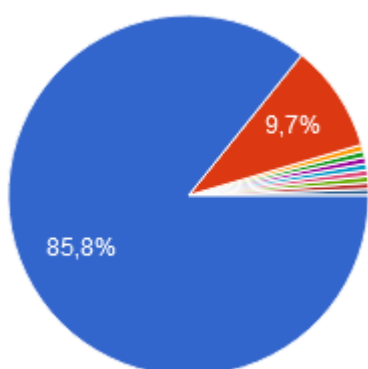
83,2% – продовжили навчання;
10,4% – припинили навчання;
2,4% – припинили навчання тимчасово;
1,6% – заняття мали перервний характер через відсутність інтернету, зайнятість технічних засобів комунікації іншими членами родини;
1,2% – на початку війни припинили навчання;
0,6% – заняття мали перервний характер через повітряні тривоги;
0,6% – немає відповіді.

Рис. 14. Діаграма припинення навчання в ЦТДЮГ

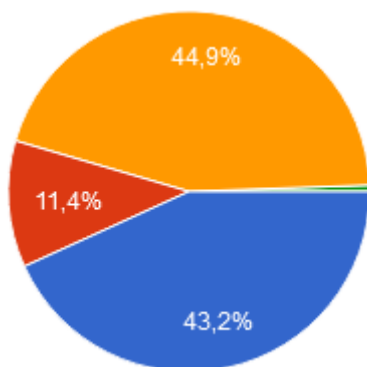
92% – ні;
6,9% – так;
0,6% – з початком занять в школі додалось навантаження;
0,5% – немає відповіді.

Рис. 15. Діаграма припинення навчання в ЦТДЮГ

85,8% – так;
9,7% – ні;
0,6% – засоби є, але не було батьків, щоб налаштувати засоби для комунікації;
0,6% – дитина знаходилась з батьками на роботі і не має можливості дистанційного навчання;
0,6% – за умови, що батьки або дорослі є дома для налаштування зв'язку;
2,7% – інше.

Рис. 16. Діаграма припинення навчання в ЦТДЮГ

43,2% – так;
11,4% – ні;
44,9% – частково;
0,6% – самоконтроль з боку дитини;

Рис. 17. Діаграма стану контролю з боку дорослих за учнями в часі дистанційних занять

зв'язку; 2,7% – інші фактори, що впливали на присутність вихованця на дистанційному занятті: якщо буде підключення до інтернету, буде електропостачання, використання мобільної мережі і її якість тощо (див. рис. 16).

Організація ДН дитини, а особливо молодшого віку, в домашніх умовах лягає на плечі

дорослих в сім'ї. Тут постає питання, чи батьки мають можливість контролю за дистанційним навчанням дитини не тільки за шкільною програмою, що є обов'язковою для всіх дітей, а й за позашкільною, що здійснюється тільки за власним бажанням. Так, на питання «Чи вдається батькам (дорос-

лим) контролювати відвідування дистанційних занять гуртка/секції/колективу?» отримані такі результати: 43,2% – так; 11,4% – ні; 44,9% – частково; 0,6% – самоконтроль з боку дитини (див. рис. 17). Як бачимо, менше половини дорослих мають в міру своєї зайнятості контролювати дистанційне навчання за додатковими освітніми програмами позашкільного напрямку.

Висновки.

Отже, проведений аналіз опитування учасників освітнього процесу Центру творчості дітей та юнацтва Галичини дозволив здійснити аналіз щодо ефективності впровадження організації дистанційної роботи, виявити проблемні питання, окреслити шляхи модернізації змісту організації ДН ПШО в контексті проблем сьогодення, викликів військового стану в країні, окреслити шляхи і напрямки підвищення забезпечення якості освітнього процесу та доступу всіх бажаючих до позашкільної освіти. Також окреслив головні питання: збереження високопрофесійного кадрового потенціалу ЦТДЮГ; залучення вихованців до освітніх процесів і здобуття освітніх послуг за освітньою програмою Центру творчості тощо.

Для якісного ДН потрібно вирішення таких питань, а саме: якість інтернету, ліміт інтернету мобільного трафіку, відсутність або перебої з електропостачанням, наявність і вільний доступ до засобів технічного зв'язку; налагодження комунікації з учнями, особливо з тими, що перебувають за межами України за кордоном, є велика різниця в часі між країнами; вміння планувати свій час, щоб поєднувати навантаження відповідно до шкільної програми та розкладу занять інших дітей і членів сім'ї.

Потрібно формувати програми ДН з врахуванням віку учнів, обсягу матеріалу, особливо дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Дитині молодшого шкільного віку важко довго сидіти за комп'ютером, розсіюється увага дитини, формується неухважність, відсутній контроль за дитиною з боку дорослих, виникає потреба в постійному перебуванні хоча одного з батьків вдома для допомоги

налаштування засобів для дистанційного навчання. Таке навчання забирає багато часу у батьків. Це стосується неповних сімей, у яких немає з ким залишити дитину, а також дітей з одним дорослим вдома.

Слід враховувати, що певні види освітньої діяльності, такі як: хореографія, спорт, гра на музичних інструментах та інші – в дистанційному форматі не дають бажаного результату. Необхідно враховувати факт відсутності у дітей дидактичних матеріалів, навчальних засобів, спорядження для занять відповідного виду діяльності, оскільки багато матеріалів і засобів дидактичного супроводу уроку залишились в ЦТДЮГ. Не всі діти мають можливість вдома займатися хореографією, тупати або стрибати, встати в пару або відпрацювати синхронно масові танці тощо.

Важливо формувати мотивацію учнів до здобуття нових знань, умінь і навичок. При перших ознаках можливих стресів або депресивних станів у дітей через військові події в Україні проводити консультації з психологом.

Можливі шляхи вдосконалення ДН: влаштовувати більше майстер-класів, тематичних відеоуроків; завчасно оголошувати батькам про початок дистанційного навчання, щоб спланувати розклад для занять у вільний час; забезпечувати педагогів засобами для проведення дистанційного навчання та організація спеціалізованих курсів на тему: «Уникнення складнощів дистанційного навчання».

Варто поєднувати дистанційне навчання з очним, надавати більше можливості дітям спілкуватися один з одним, а не лише безпосередньо з вчителем; займатись з педагогом наживо при вивченні нового матеріалу та вдосконалювати його за допомогою серверу zoom; приділяти увагу в індивідуальному навчанні; практикувати групові зустрічі – заняття дітей і викладача. Опрацювати і впровадити універсальний та зрозумілий механізм компенсацій втраченого навчального часу під час повітряної тривоги, формувати проведення уроків, так щоб вони були повноцінні за часом і якістю. Впровадити запис всіх уроків на відео, надсилати конспект уроку дітям.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. проф. О. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2018. 96 с.
2. Інноваційні технології в сучасному просторі: зб. матер. Всеукр. семін-практ. конф., Львів – Броди, 23-24 листопада 2021 р. / упоряд. Н. Воляник. О. Плахотнюк. Броди : Видавництво «Просвіта», 2022. 156 с.
3. Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/ua>.
4. Телеграм канал Міністра освіти і науки Сергія Шкарлета. URL: <https://t.me/SerhiyShkarlet/1386>.

References:

1. *Stratehiia rozvytku pozashkilnoi osvity [Strategy for the development of extracurricular education]* / za red. prof. O. Bykovskoi. Kyiv : IVTs ALKON, 2018. 96 s. [in Ukrainian].
2. *Innovatsiini tekhnolohii v suchasnomu prostori [Innovative technologies in the modern space]*: zb. mater. Vseukr. semin-prakt. konf., Lviv – Brody, 23-24 lystopada 2021 r. / uporiad. N. Volianyk. O. Plakhotniuk. Brody : Vydavnytstvo «Prosvita», 2022. 156 s. [in Ukrainian].
3. Ministry of Education and Science of Ukraine : <https://mon.gov.ua/ua> [in Ukrainian].
4. Telegram channel of the Minister of Education and Science Serhii Shkarlet. URL : <https://t.me/SerhiyShkarlet/1386>. [in Ukrainian].